

علوم انسانی

جزوه

امتحان نهایی عربی

سید محمد علی مرتضوی



امتحان نهایی عربی در یک نگاه:

(۱) معنای لغت ← ۱ نمره

ترجم الكلمات التي تحتها خط:

(۱) ﴿وَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا﴾

(۳) كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ .

(۲) مترادف، متضاد، مفرد و جمع مکسر، تعیین کلمه ناهما هنگ ← ۱ نمره

عَيْنِ الْمُتَرَادِفِ وَالْمُتَضَادِّ: (الحَيَاةَ / الْجَهْلَ / الْعَيْشَ / الْمَدْحَ / الصَّبْرَ / الذَّمَّ)			
(٥) = (٦) ≠			
عَيْنِ الْكَلِمَةِ الْغَرِيبَةِ:			
(٧) (١) الْمَلْعَبَ (٢) الْمَدْرَسَةَ (٣) الشَّلَالَ (٤) الْمَوْقِفَ			
(٨) أَكْتُبْ جَمْعَ « النَّقْشِ » :			

(۳) ترجمه عبارات متن درس و تمرین ها (به خصوص آیات و احادیث) ← ۹ نمره

ترجم العبارات إلى الفارسيّة:

(۹) ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ﴾

(۱۰) كَانَ يَنْظُرُ هِشَامٌ إِلَى النَّاسِ وَمَعَهُ جَمَاعَةٌ.

(۴) ترجمه انواع و اقسام فعل ← ۲ نمره

ترجم الأفعال التالية:

(۲۴) تَقَرَّبَ : نزدیک شد (۱) سَيَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ (۲) هُمْ يَتَقَرَّبُونَ إِلَى الْخَيْرَاتِ

(۲۵) أَرْسَلَ : فرستاد (۱) لَا تُرْسِلُ رِسَالَةً (۲) لَمْ يُرْسِلُوا وَاجِبَاتِهِمْ

(۵) تعیین نوع کلمه (اسم فاعل، اسم مفعول، اسم مبالغه، اسم تفضیل و اسم مکان) ← ۱ نمره

(الف) اِبْحَثْ عَنِ الْأَسْمَاءِ التَّالِيَةِ فِي الْجُمْلِ:

(۲۷) اسم الفاعل (۲۸) اسم المفعول (۲۹) اسم تفضيل (۳۰) اسم المبالغه (۳۱) اسم المكان

قَالَ الرَّجُلُ الْعَلَامَةُ: لَا أَظُنُّ أَنَّ هُنَاكَ كُتُبًا مُكَرَّرَةً — عَلَّقَ إِبْرَاهِيمُ الْفَاسَ عَلَى كَتِفِ أَكْبَرِ الْأَصْنَامِ فِي الْمَعْبَدِ — يَقَعُ فَوْقَ جَبَلٍ مُرْتَفِعٍ.



(۶) تعیین محلّ اعرابی کلمه (نقش: فاعل، مفعول، مبتدا، خبر، مجرور بحرف جر، حال، مستثنی و

عَيْنَ الْمَحَلِّ الإِعْرَابِي لِلْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ:
(۴۰) عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ.
(۴۱) يَتَّبِعُ الْحَيَّوانُ طَائِرًا فِي عَشَّةٍ.

(۷) قواعد درس ۱ تا درس ۵ دوازدهم ← ۱٫۵ نمره

مَيِّزْ فِي الْعِبَارَاتِ (۳۵: الْمَفْعُولُ الْمُطْلَق - ۳۶: نَوْعُهُ - ۳۷: الْحَال - ۳۸: الْمُسْتَثْنَى - ۳۹: الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ)
حَضَرَ الطَّلَابُ فِي صَالَةِ الْإِمْتِحَانِ إِلَّا حَامِدًا - طَافَ زَيْنُ الْعَابِدِينَ (ع) بِالْبَيْتِ طَوَافَ الْأَعَاظِمِ - أَلْعَابُونَ الْإِيرَانِيِّونَ رَجَعُوا مِنَ الْمُسَابَقَةِ مُبْتَسِمِينَ.

(۸) انتخاب فعل مناسب برای جمله ← ۰٫۵ نمره

عَيْنِ الصَّحِيحِ:
(۲۸) قَدْ الطُّيُورُ إِلَى حِيلٍ. (يَلْجَأُ ، تَلْجَأُ ، يَلْجَوُونَ)

(۹) مفهوم ← ۱ نمره

اِنتَخِبْ كَلِمَةً صَحِيحَةً تَنَاسِبُ التَّوْضِيحَاتِ التَّالِيَةَ : (الْكِسَاءُ - الْمَنَامُ - الْفَاخِرُ - الْحَنِيفُ - الْمُتَفَرِّجُ - الْحَلَمُ)
(۴۱) قَدْ نَرَاهُ فِي النَّوْمِ.
(۴۲) التَّارِكُ لِلْبَاطِلِ وَ الْمَتَمَائِلُ إِلَى الدِّينِ الْحَقِّ.
(۴۳) النَّاسُ يَلْبَسُونَهُ وَ مُرَادُفُ كَلِمَةِ « لِبَاسٍ »
(۴۴) الَّذِي يُشَجِّعُ فَرِيقَهُ الْفَائِزَ .

(۱۰) درک مطلب ← ۱ نمره

إِقْرَأِ النَّصَّ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ:
«كَانَ الْفَرَزْدَقُ مِنْ شُعْرَاءِ الْعَصْرِ الْأُمَوِيِّ وَ مُحِبًّا لِأَهْلِ الْبَيْتِ (ع). وَ كَانَ يَسْتَرْحِبُهُ عِنْدَ خُلَفَاءِ بَنِي أُمَيَّةٍ وَ لَكِنَّهُ جَهَرَ بِهِ لَمَّا حَجَّ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ فِي أَيَّامِ أَبِيهِ» « سَمَكَةُ التَّلِيلِيَا مِنْ أَغْرَبِ الْأَسْمَاكِ تُدَافِعُ عَنْ صِغَارِهَا وَ هِيَ تَسِيرُ مَعَهَا. إِنَّهَا تَعِيشُ فِي شِمَالِ إِفْرِيقِيَا. وَ تَبْلَعُ صِغَارَهَا عِنْدَ الْخَطَرِ ثُمَّ تُخْرِجُهَا بَعْدَ زَوَالِ الْخَطَرِ »
الف) متى جهر الفرزدق حبه لأهل البيت (ع) ؟
ب) من كان الفرزدق ؟
ج) أين تعيش سمكة التليابيا؟
د) ممن تدافع السمكة ؟



۱۱) تحلیل صرفی و اعراب ← ۵-۷ نمره

عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي التَّحْلِيلِ الصَّرْفِيِّ وَالْمَحَلِّ الإِعْرَابِيِّ:

« الْحِكْمَةُ لَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ. »

۵۰) لَا تَعْمُرُ :
 ۱: فِعْلٌ مُضَارِعٌ، مُفْرَدٌ، مُؤَنَّثٌ، غَائِبٌ، مَعْلُومٌ/خَبَرٌ

۲: فِعْلٌ مُضَارِعٌ، مُفْرَدٌ، مُذَكَّرٌ، مُخَاطَبٌ/فِعْلٌ وَفَاعِلٌ

۵۱) الْجَبَّارُ :
 ۱: اِسْمٌ، مُفْرَدٌ، مُذَكَّرٌ، مُعْرَفٌ بِأَلٍ/مُضَافٌ إِلَيْهِ

۲: اِسْمٌ، مُفْرَدٌ، مُذَكَّرٌ، مُعْرَفٌ بِأَلٍ، اِسْمٌ مُبَالِغَةٌ/صِفَةٌ

ضمیرها:

* ضمیرها کلماتی هستند که برای جلوگیری از تکرار اسم‌ها استفاده می‌شوند؛ دو نوع ضمیر داریم: جدا، متصل

* ضمیر جدا همیشه به تنهایی می‌آید؛ مثل: هُوَ (او)، هُم (آنها) و....

* ضمیر متصل همیشه به کلمه قبل از خود می‌چسبد؛ مثل: ه (ش) در کتابه، ی (تم) در عرفنی و....



صرف فعل ماضی:

* فعل ماضی دلالت بر زمان گذشته دارد؛ مثل: ذَهَبَ: رفت، ذَهَبُوا: رفتند

* یک فعل ماضی از «ریشه (سه حرف اصلی) + شناسه» ساخته می‌شود.

* تمام اطلاعات موردنیاز در مورد یک فعل ماضی (شخص یا صیغه آن) از «شناسه» به دست می‌آید.

صرف فعل مضارع:

* فعل مضارع دلالت بر زمان حال دارد؛ مثل: يَذْهَبُ: می‌رود، يَذْهَبُونَ: می‌روند

* یک فعل مضارع از «علامت مضارع (أ/ت/ي/ن) + ریشه (سه حرف اصلی) + شناسه» ساخته می‌شود.

* اطلاعات موردنیاز در مورد یک فعل مضارع (شخص یا صیغه آن) از «علامت مضارع و شناسه» به دست می‌آید.

شکل‌های مشابه در فعل مضارع:

* در مورد فعل‌های مشابه، با توجه به بقیة جمله (ضمیرها و سایر نشانه‌های موجود در جمله) شخص فعل را تشخیص می‌دهیم.



شناخت و ترجمه انواع و اقسام فعل:

انواع فعل ماضی:

ساختار	مثال
ما + ماضی = ماضی منفی	ما ذَهَبَ: نرفت
قَدْ + ماضی = ماضی نقلی	قَدْ ذَهَبَ: رفته است
كَانَ + مضارع = ماضی استمراری	كان يَذْهَبُ: می‌رفت
كَانَ + ماضی = ماضی بعید	كان ذَهَبَ: رفته بود
لَمْ / لَمَّا + مضارع (آخرش ُ یا حذف ن) = ماضی منفی	لَمْ يَذْهَبَ: نرفت، نرفته است
←← لِمَ + مضارع (آخرش ُ یا ن) = برای چه ...+	لِمَ يَذْهَبُ: برای چه می‌رود →→
ماضی (ـَ) = مجهول (شد، گشت، گردید)	كُتِبَ: نوشته شد



انواع فعل مضارع:

ساختار	مثال
لا + مضارع (آخرش ُ یا ن) = مضارع منفی	لا يَذْهَبُ: نمی‌رود لا يَذْهَبُونَ: نمی‌روند
لا + مضارع (آخرش ُ یا حذف ن) = نهی: - اگر فعل از صیغه دوم شخص (مخاطب) باشد: - اگر فعل از صیغه اول یا سوم شخص (غائب یا متکلم) باشد:	لا تَذْهَبُ: نرو لا تَذْهَبُوا: نروید لا يَذْهَبُ: نباید برود لا أَذْهَبُ: نباید بروم
قَدْ + مضارع = گاهی، شاید	قد يَذْهَبُ: گاهی می‌رود، شاید برود
أَنْ / لِيْ / حَتَّى + مضارع = که، تا اینکه + مضارع التزامی	لِيْ يَذْهَبُ: تا اینکه برود
لِـ + مضارع (آخرش ِ یا حذف ن) = تا، تا اینکه	لِيَذْهَبُ: تا برود
لِـ + مضارع (آخرش ُ یا حذف ن) = باید	لِيَذْهَبُ: باید برود
لَيْتَ (کاش) / لَعَلَّ (شاید، امید است) + مضارع = مضارع التزامی	لَيْتَ ... يَذْهَبُ: کاش ... برود لَعَلَّ ... يَذْهَبُ: شاید ... برود
مضارع (ـُ) = مجهول (می‌شود)	يُكْتَبُ: نوشته می‌شود

فعل آینده:

مثال	ساختار
سَيَذْهَبُ: <u>خواهد</u> رفت	سَدَ / سَوْفَ + مضارع = آینده مثبت
لَنْ يَذْهَبَ: <u>نخواهد</u> رفت	لَنْ + مضارع = آینده منفی

فعل امر مخاطب:

فعلی که ماضی یا مضارع نباشد و آخرش (ة یا حذف ن) باشد ← امر مخاطب

برو	إِذْهَبِي (تو یک زن)	برو	إِذْهَبْ (تو یک مرد)
بروید	إِذْهَبَا (شما دو زن)	بروید	إِذْهَبَا (شما دو مرد)
بروید	إِذْهَبْنَ (شما چند زن)	بروید	إِذْهَبُوا (شما چند مرد)
	*** تنها نونی که حذف نمیشه!		

سایر موارد:

* إِنْ (اگر) / مَنْ (هرکس) / ما (هرچه) / إِذَا (هرگاه) + فعل ۱ + فعل ۲ =

اسلوب شرط

فعل ۱ ← مضارع التزامی + فعل ۲ ← مضارع اخباری

من یدرش ینجُ: هرکس درس بخواند، موفق می‌شود

تمرین: تَرْجِمُ الکلمات الّتی أُشیرِ إليها بخطّ:

✓ نَجَحَ: موفق شد

(۲) سَوْفَ يَنْجَحُ

(۱) لَيَنْجَحُ (.....)

(.....)

✓ شَاهَدَ: مشاهده کرد

(۲) أَنَا أُشَاهِدُ

(۱) لَنْ تُشَاهِدَ (.....)

(.....)

✓ عَامَلَ: رفتار کرد

(۲) إِلَهِي لَا تُعَامِلْ بِعَدْلِكَ

(۱) قَدْ عَامَلْتُ جِدًّا (.....)

(.....)

✓ انْقَطَعَ: بُریده شد

(۲) کانت تنقطع

(۱) قد تنقطع (.....)

(.....)

✓ خَلَقَ: آفرید

(۲) انهم لم يخلقوا

(۱) قد خلقوا (.....)

(.....)

تعیین نوع کلمه: نوع کلمه براساس تعیین می شود.

* اسم فاعل (بر وزن: «فاعِل» یا «مُ عـ») (معنی: انجام دهنده کار)

مثال های خاص:

✓ خاَصّ / دالّ / ضالّ / ساّر

✓ آکِل / آمِن / آخِذ

✓ قاضِی / ماضِی / راضِی / کافِی / هادِی / آتِی

اسم مفعول (بر وزن: «مَفْعول» یا «مُ عـ») (معنی: انجام شده)

• مراقب باش وزن «مُفاعِلَة» مصدر باب مفاعله است و اسم مفعول نیست.



اسم مبالغه (بر وزن فَعَّال یا فَعَّالَة) (معنی: بسیار)

اسم تفضیل (مذکر: بر وزن أَفْعَل / مؤنث: بر وزن فُعْلَى / جمع مکسر بر وزن: أَفَاعِل)
(معنی: تر / ترین)

مثال‌های خاص:

✓ أَشَدَّ / أَقَلَّ / أَضَرَّ

✓ أَقْوَى / أَذْكَى / أَهْدَى

✓ خَيْر / شَرَّ

اسم مکان (مفرد: بر وزن «مَسْجِد و مَعْبَد» / جمع: «مَسَاجِد») (معنی: مکان)

یک قانون مهم: برای بررسی نوع (وزن) اسم‌های جمع، همیشه ابتدا مفرد کلمه را به دست می‌آوریم، سپس سراغ تعیین نوع (وزن) می‌رویم.

آخر ← بر وزن «فَاعِل» ← اسم فاعل ؛ مؤنث: آخِرَة ←
..... } !

آخر ← بر وزن «أَفْعَل» ← اسم تفضیل ؛ مؤنث: أُخْرَى
..... ←

(۱) اسم رنگ‌ها بر وزن أَفْعَل اسم تفضیل نیستند: أَخْضَر، خَضْرَاء





(۲) اسم عیب و بیماری‌ها بر وزن أَفْعَل اسم تفضیل نیستند: أَعْمَى / أَبْکَم / أَصَمَّ

(۳) اسلوب تعجّب «ما أَفْعَلْ ...» (چه ... است) را با اسم تفضیل اشتباه نگیرید!

(۴) فعل بر وزن «أَفْعَلْ» یا «أَفْعَلْ» را با اسم تفضیل اشتباه نگیرید!

تمرین: عین اسم الفاعل و اسم المفعول و اسم التفضیل و اسم المبالغة و اسم المكان في العبارات التالية:

✓ قَالَ الرَّجُلُ الْعَلَّامَةُ: لَا أَظُنُّ أَنَّ هُنَاكَ كُتَبًا مُكَرَّرَةً. الغارُ يَقَعُ فَوْقَ جَبَلٍ مُرْتَفِعٍ.

✓ إِنَّ سَيَّارَتَنَا مُعَطَّلَةٌ فَيَأْخُذُهَا الْمُصَلِّحُ إِلَى مَوْقِفِ التَّصْلِيحِ.

✓ وَالِدِي حِينَما يُشَاهِدُ هَذَا الْمَشْهَدَ يَشْتَأْقُ إِلَى الزِّيَارَةِ مَرَّةً أُخْرَى. - جَاءَ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى

(ع).

✓ اللَّوْنُ الْأَبْيَضُ لَوْنٌ مُنَاسِبٌ لِجِدَارِ الْمَطَايِخِ فِي الْبُيُوتِ.

تمرین: تَرْجِمِ الْكَلِمَاتِ:

طَبَخَ: پخت، آشپزی کرد ← المَطْبُوخُ: المَطْبَخُ: الطَّبَّاخُ:

قواعد درس یک: «حروف مشبَّهه بالفعل» و «لا نفی جنس»

حروف مشبَّهه بالفعل:

حروف مُشَبَّهَةٌ بالفعل	معنى	مفهوم و کاربرد
إِنَّ	قطعاً، همانا	تأکید جمله



ارتباط دو جمله به هم وصل دو جمله به هم	که	أَنَّ
تشبیه، حدس و گمان	مثل، گویی	كَأَنَّ
آرزو (تمنی) تحسُّر (حسرت)	کاش، ای کاش	لَيْتَ
برطرف کردن ابهام جمله قبل کامل کردن معنی جمله قبل	ولی، اما	لَكِنَّ
امید (ترجی)، حدس و گمان	امید است، شاید	لَعَلَّ

..... در اول جمله می‌آید.



..... در وسط دو جمله می‌آید.

..... در وسط و بین دو جمله مخالف هم می‌آید.

..... برای بیان دلیل و علت و در جوابِ «لِمَاذَا: چرا» می‌آید.

تمرین: عَيِّنِ الحُرُوفَ الْمُشَبَّهَةَ بالفعل و تَرَجِّمْهَا:



• حَاوَلَ إِبْرَاهِيمَ أَنْ يُنْقِذَ قَوْمَهُ مِنْ عِبَادَةِ الْأَصْنَامِ. إِنَّهُ يُبَيِّنُ الصَّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ وَ

الدين الحق. لَيْتَنَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَتَّبِعَ الْقُرْآنَ وَ تَعَالِيمَ الْأَنْبِيَاءِ، كَانَ الْأَنْبِيَاءُ يُرْشِدُونَ

النَّاسَ وَ لَكِنَّ النَّاسَ لَا يَعْلَمُونَ.

تمرین: صُغِّ فِي الْفَرَاغِ كَلِمَةً مُنَاسِبَةً:

• التَّلَامِيذُ جَالِسُونَ فِي الصَّفِّ، مَعْلَمُهُمْ لَمْ يَحْضُرْ حَتَّى الْآنَ. (أَنَّ / لَيْتَ /

لَكِنَّ)

• أَيَّامَ الشَّبَابِ الْجَمِيلَةِ تَعُودُ مَرَّةً أُخْرَى. (إِنَّ / لَيْتَ / لَعَلَّ)

• لِي حَبِيبَتِي هِيَ وَرْدَةٌ جَمِيلَةٌ الْعِطْر. (أَنَّ / كَأَنَّ / لَكِنَّ)

• التَّلَامِيذُ مَا نَجَحُوا فِي الْامْتِحَانِ، الْامْتِحَانُ كَانَ صَعْبًا جَدًّا. (إِنَّ / أَعَنَّ)

• لَمَّا شَاهَدَ النَّاسُ أَصْنَامَهُمُ الْمُكَسَّرَةَ ظَنُّوا إِبْرَاهِيمَ هُوَ الْفَاعِلُ. (إِنَّ / أَعَنَّ)

• لِمَاذَا رَسَبْتُمْ فِي الْامْتِحَانِ؟ الْامْتِحَانُ مَا كَانَ سَهْلًا. (إِنَّ / كَأَنَّ / لَأَنَّ)



«لا» نفی جنس:

لا نفی جنس + اسم نکره ے ← هیچ فعل منفی

تشخیص انواع «لا»:

لا + اسم نکره ے ← لا نفی جنس (نافیة للجنس)

لا به معنی «نه» در جواب «هل» یا «أ» (آیا) ← لا جواب

لا نفی (نافیة) ← فعل مضارع آخر فعل ُ یا نون منفی

لا نهی (ناهیة) ← فعل نهی آخر فعل ِ یا حذف نون (مخاطب: نرو / غایب و متکلم: نباید برود)

لا + فعل مضارع

⚠ (۱) فعل‌های جمع مؤنث هیچ‌گاه حذف نون ندارند، بنابراین:

⚠ (۲) أَلَّا (= أَنْ + لَا) لِكَيَّ + لَا حَتَّى + لَا ← لَا نَفَى (نافية)

تمرین: عین نوع «لا» فی العباراتِ التَّالِیَةِ:

- يَا أَيُّهَا النَّاسُ! لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَقِّ.
- لَا سَوْءَ أَسْوَأَ مِنَ الْكَذِبِ.
- رَبَّنَا لَا تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ.
- لَا تُطْعِمُوا الْمَسَاكِينَ مِمَّا لَا تَأْكُلُونَ.
- عَزَمْنَا أَلَّا نَكْذِبَ فِي حَيَاتِنَا مَرَّةً أُخْرَى.
- عَاهَدَ التَّلَامِيذُ مُعَلِّمَهُمْ حَتَّى لَا يَفْشَلُوا فِي الْامْتِحَانِ الْآتِي.
- لَا تَدَيِّنَنَّ لِمَنْ يُخْلِفُ الْعُهُودَ فِي حَيَاتِهِ.
- لَا تَأْكُلَنَّ مَا لَمْ يُذَكَّرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَيْتَهَا النَّسَاءُ.

• هذا الطَّعام ليس لذيذاً لَأَنَّكَ لَا تَأْكُلَنَّ مِنْهُ.

قواعد درس دو: «حال»

حال (قید حالت) کلمه یا جمله‌ای است که حالت یک اسم را هنگام وقوع فعل بیان می‌کند:

مثال:

برای پیدا کردن حال، باید دنبال دو نوع حال
 } حال تک کلمه‌ای
 } حال جمله (جمله حالیه)
 بگردیم:

۱) حال تک کلمه‌ای:

تنبال یک اسم با ویژگی‌های زیر می‌گردیم:

۱) مشتق و صفی (بر یکی از وزن‌های فاعِل، مفعول، مُعِج، مُعَد، فَعَل،
 فَعِيل)
 ۲) نکره (ال ندارد)
 ۳) منصوب (آخرش علامت «َ ین اِ» دارد)
 } **منم**

حال تک
کلمه‌ای

تذکره ۱: با حذف حال، مفهوم و معنای جمله نیاید ناقص شود!

(الف)

(ب)

(ج)

تذکر ۲: «موصوف + صفت» را با «مرجع حال + حال» اشتباه نگیر!

معرفه + نکره

نکره + نکره

مرجع حال حال

موصوف صفت

(۲) حال جمله:

اواسط جمله، دنبال ساختار زیر بگردد:

هو

هما

هم + و + ضمیر

هی

.....



نکته: به حرف «واو» در این ساختار، «واو حالیه» می‌گوییم و به صورت «درحالی که....» ترجمه می‌شود.

نکته: در ترجمه جمله حالیه، به فعل جمله اصلی هم باید توجه کرد:

ماضی + مضارع ← ماضی استمراری

ماضی + ماضی ← ماضی ساده یا ماضی بعید

تمرین: عین الحال في العبارات التالية:

✓ خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا . مَا فَازَ أَحَدٌ إِلَّا الصَّادِقُ . وَقَفَّ الْمُهَنْدِسُ الشَّابُّ فِي الْمَصْنَعِ مُبْتَسِمًا .

✓ وَ لَا تَهْنُو وَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ . كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ .

✓ يُصْبِحُ النَّاسُ مَسْرُورِينَ لَمَّا يُشَاهَدُ أَنَّ الطَّيْرَ تُغْنِي عَلَى الْأَشْجَارِ مَسْرُورَةً .

تمرین: انتخب الترجمة الصحيحة:

✓ جلسْتُ أمام التِّلْفَازِ وَ أَنَا أُشَاهِدُ الْحُجَّاجَ:

الف) مقابل تلویزیون نشستم درحالی که حاجیان را مشاهده می‌کردم.

ب) برابر تلویزیون نشستم هنگامی که حاجی‌ها را مشاهده می‌کردم.

✓ رَأَيْتُ الْفَلَاحَ وَ هُوَ يَجْمَعُ الْمَحْصُولَ:



الف) کشاورز را دیدم در حالی که محصول را جمع کرده بود.

ب) کشاورز را دیدم در حالی که محصول را جمع می‌کرد.

قواعد درس سه: «اسلوب استثناء»

کار «إِلَّا» جداکردن یک جزء (مستثنی) از یک گروه بزرگ (مستثنی منه) است.



جاء	جميع	إِلَّا	عَلِيًّا
	التلاميذ		
	مستثنی منه	ادات	مستثنی
		استثناء	

نکته: همیشه اسم بعد از «إِلَّا» مستثنی است؛ بعد از مشخص کردن مستثنی، قبل از «إِلَّا»، به دنبال گروه بزرگی می‌گردیم که مستثنی از آن جدا شده است ← مستثنی منه.

نکته: کلماتی مثل «جَمِيع، كُل، أَحَدًا، شَيْئًا، اسم‌های جمع» معمولاً می‌توانند مستثنی منه باشند.

تمرین: عَيِّنِ الْمُسْتَثْنَى وَ الْمُسْتَثْنَى مِنْهُ فِي الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةِ:

اشْتَرَيْتُ الْفَوَاكِهَ مِنَ السُّوقِ إِلَّا أَنْانَاسَ.

كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُصُ بِالْإِنْفَاقِ إِلَّا الْعِلْمَ.

مَا فَازَ أَحَدٌ فِي الْمَسَابَقَاتِ إِلَّا كَاطِمًا.

لَا تَعْلَمُ زَمِيلَاتِي اللُّغَةَ الْفَرَنْسِيَّةَ إِلَّا عَطِيَّةَ.

قَرَأْتُ يَوْمَ الْأَمْسِ هَذَا الْكِتَابَ لِلَامْتِحَانِ إِلَّا مَصَادِرَهُ.

ترجمة جملات دارای «إِلَّا»:

اگر در جمله «إِلَّا» وجود داشته باشد، به روش زیر ترجمه می‌کنیم:

* اگر در جمله قبل از إِلَّا، مستثنی منه آمده است ← ترجمه معمولی / إِلَّا: به جز

ترجمه معمولی ← فعل منفی + إِلَّا: به جز	* اگر در جمله قبل از إِلَّا، مستثنی منه حذف شده است
ترجمه حصریّه ← فعل مثبت + إِلَّا: فقط، تنها	

تمرین: انتخب الترجمة الصحيحة:

✓ ما حلّ الطلاب مسائل الرياضيّة إِلَّا مسألة:

الف) دانش‌آموزان مسائل ریاضی را حل نکردند به جز یک مسئله.

ب) دانش‌آموزان فقط یک مسئله ریاضی را حل کردند.



قواعد درس چهار: «مفعول مطلق»

برای پیدا کردن مفعول مطلق باید به دنبال «فعل + + مصدر همان فعل» بگردیم:

مفعول مطلق تأکیدی وظیفه آن، تأکید بر وقوع فعل جمله است.



فعل جمله + مصدر همان فعل جمله

مفعول مطلق نوعی (بیانی) وظیفه آن، بیان نوع، چگونگی و کیفیت وقوع فعل جمله است.



فعل جمله + مصدر همان فعل جمله + صفت یا مضاف‌الیه یا یک فعل

تمرین: عین المفعول المطلق و نوعه:

«كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا»

جَلَسَ هَشَامٌ عَلَيْهِ جُلُوسَ الْأَمْرَاءِ.

يَعِيشُ الْبَخِيلُ فِي الدُّنْيَا عَيْشَ الْفُقَرَاءِ وَ يُحَاسِبُ فِي الْآخِرَةِ مُحَاسَبَةَ الْأَغْنِيَاءِ.



ترجمه انواع مفعول مطلق

همراه با قید تأکیدی «قطعاً، همانا، بی شک و...» ترجمه می شود.
 * روی فعل جمله قرار می گیرد.

مفعول مطلق تأکیدی

←

مفعول مطلق نوعی
 (بیانی)

م. م + صفت ← م. م ترجمه نمی شود، فقط صفت ترجمه شود.

م. م + مضاف الیه ← م. م ترجمه نمی شود، مضاف الیه با «مثل، مانند، هم چون و ...» می آید.

م. م + جمله وصفیه ← م. م ترجمه نمی شود، «به طوری که، به گونه ای که، چنان که ...» می آید.



قواعد درس پنج: «منادا»

منادا، اسمی است که بعد از «یا» می‌آید:

مثال:

نکته: «یا» بر سر اسم بدون «ال» می‌آید:

اگر اسم «ال» داشته باشد، با «أَيُّهَا» (مذکر) و «أَيُّهَا» (مؤنث) همراه می‌شود:

نکته: «ای خدا» به ۲ صورت ذکر می‌شود: یا الله = اللهم = ای خدا

نکته: اگر انتهای منادا، ضمیر «ی» چسبیده باشد، می‌توان ضمیر را حذف کرد و به جای آن کسره (ِ) گذاشت:

نکته: گاهی حرف «یا» از ابتدای منادا حذف می‌شود؛ در این صورت باید از لحن جمله (غایب یا مخاطب بودن) فهمید که منادا داریم.



پیدا کردن نقش (محلّ اعرابی): نقش یا محلّ اعرابی براساس تعیین می‌شود.

مبتدا	خبر	فاعل	مفعول	نائب فاعل
مضاف الیه	صفت	اسم افعال ناقصه	خبر افعال ناقصه	مجرور بحرف جر
اسم حروف مشبّه و لا نفی جنس	خبر حروف مشبّه و لا نفی جنس	حال	مستثنی	مفعول مطلق
				منادا

۱) وقتی جمله با اسم شروع شود ← اسم ابتدای جمله **مبتدا** است.

۲) بعد از آن، توضیحی می‌آید که **خبر** است.

اگر در پیدا کردن خبر، شک کردید ←

۳ و ۴) وقتی فعل بیاید؛ بعد از فعل، ممکن است **فاعل** یا **مفعول** داشته باشیم.

۲ روش پیدا کردن فاعل و مفعول:



۵) اگر فعل مجهول دیدیم، (ماضی: ُ، مضارع: ُ) اسم بعد از آن، **نائب فاعل** است.

موصوف + صفت مضاف + مضاف الیه	}	۷و۶) اسم + اسم
--	---	-------------------

۲ روش تشخیص صفت و مضاف الیه:

۸و۹) اسم افعال ناقصه و خبر افعال ناقصه:

افعال ناقصه: کَانَ، یَکُونُ - أَصْبَحَ، یُصْبِحُ - صَارَ، یَصِيرُ - لَیْسَ

اسمی که بعد از افعال ناقصه می‌آید ← **اسم افعال ناقصه**

توضیحی که در ادامه می‌آید ← **خبر افعال ناقصه**

۱۰) وقتی حرف جر بیاید، اسم بعدش **مجرور به حرف جر** است.

حروف جر ← ب، ک، ل، مِنْ، فِی، عَنْ، عَلَی، إِلَى

حرف جر + اسم بعدش

مجرور بحرف جر

جار و مجرور

۱۱ و ۱۲) اسم حروف مشبّهه و لا نفی جنس و خبر حروف مشبّهه و لا نفی جنس:

حروف مشبّهه: اِنَّ - اَنَّ - كَأَنَّ - لَيْتَ - لَكِنَّ - لَعَلَّ

اسمی که بعد از حروف مشبّهه یا «لا» می‌آید می‌آید ← **اسم**

توضیحی که در ادامه می‌آید ← **خبر**

۱۳) **حال** ← به صورت یک اسم در اواخر جمله یا «و+ هو/ هما/ هم»

می‌آید.

۱۴) **مستثنی** ← اسمی است که بعد از «إِلَّا» می‌آید.



(۱۵) **مفعول مطلق** ← مصدری است که بعد از فعل شبیه خودش آمده است.

(۱۶) **منادا** ← اسمی است که صدا زده شده است. (عموماً بعد از «یا» می‌آید.)

هماهنگی فعل با انجام دهنده اش در جمله:

انجام دهنده + فعل ← از نظر **جنس** و **تعداد** مطابقت

فعل + انجام دهنده ← از نظر **جنس** مطابقت
فعل حتماً **مفرد**

نکته: اگر انجام دهنده جمع غیر انسان باشد، فعل به صورت «مفرد مؤنث» می‌آید.

تمرین: انتخاب الفعل المناسب للفراغ:

الأصدقاء	تَعْتَمِدُونَ	يَعْتَمِدُونَ	يَعْتَمِدْنَ
على أنفسهم.			
نَحْنُ	صَنَعْتُ	صَنَعُوا	
بَيْتاً جَمِلاً مِنَ الخشبِ.			
صَنَعْنَا			
.....	يَغْفِرُ	تَغْفِرُ	نَغْفِرُ
الله الذنوب إِلَّا الشَّرَّكَ بالله.			
كلُّ شَيْءٍ	تَرْخُصُ	يَرْخُصُ	
إِذَا كَثُرَ إِلَّا الأَدَبُ.			
نَرْخُصُ			
.....	نَجَحَ	نَجَحَتْ	نَجَحْنَ
طالبائنا في امتحانات نهاية السَّنة.			



النَّاسُ الهشامَ أمامَ الكعبة يومَ الأَمْسِ. يُشاهدونَ شاهدَ
شاهدوا

المؤمناتُ إلى الكعبة غدًا. ذَهَبْنَ سَيَذَهَبْنَ يَذَهَبُونَ
..... تلك الفَواكه قبل يومين. اشترى اشترى
سوف اشترى

چند یادآوری تکمیلی

اسم از نظر تعداد ←

اسم از نظر معرفه و نکره ←

نون وقایه ←